

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum malum sit aliquid.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

prietas personam constituens: sed relatio personae subsistenti inherens. unde non sequitur si ex generatione & processione consequuntur duae relationes, quod propter hoc sint tamen duae subsistentes: potest etiam responderi, quod non sunt duae processiones: nisi unus procedentium sit ab alio, ut dictum est, & per hoc patet solutio ad sextum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod illud quod procedit per modum amoris, oportet quod procedat ab eo, quod procedit per modum naturae, ut ex dictis patet.

AD OCTAVUM dicendum, quod spiratio distinguit spiritum sanctum a spirite, sicut generatio generatum a generante: non tamen ex hoc sequitur quod spiratus a generato distinguatur, cum & spirans & generans sint idem: nec propter hoc, quod idem non potest duabus processibus diuersis procedere: sed processiones in diuinis non possunt esse diuersae, nisi per hoc, quod unus procedentium est ab alio, ut ostensum est.

AD NONVM dicendum, quod spiritus sanctus ita perfecte est a patre, sicut a patre, & filio: non tamen propter hoc, quod a patre, & filio distinguitur: sed propter hoc, quod est a filio.

AD X. Dicendum, quod pater est sufficiens principium spiritus sancti, nec indiget alio principio ad spirationem spiritus sancti. Filius enim non est aliud principium spiritus sancti a patre: sed unum principium cum ipso.

AD XI. Dicendum, quod licet processio sit prius intellectu, quam cōio, sicut cōio quam proprietas: tamen processio spiritus sancti quod procedit quasi amor, & cōio, & nexus patris, & filij, non est prius secundum intellectum, quam communio. unde non oportet, quod remota communione remaneat processio: sicut animal est prius secundum rationem, quam homo, non autem animal rationale.

AD XII. Dicendum, quod eadem secundum rem in diuinis sunt proprietates, & relationes, & notiones, nisi quod proprietates sunt solum tres, scilicet paternitas, filiationis, & processio. Relationes autem sunt quatuor, addita praedictis proprietatibus tribus eiusdem spiratione, quae relatio quidem est, non tamen proprietas, quia non est uni personae cōueniens, sed duabus. Notiones vero sunt quinque, addita innascibilitate, quae non est relatio, sed notio, quia per eam pater innotescit. Est etiam proprietas, quia conuenit soli patri: non tamen proprietas personalis, quia non constituit personam patris. Quantum ergo ad rem, ordinem habere non possunt proprietates, relationes, & notiones, cum idem sub tribus contineatur. Si autem eorum ordo quantum ad proprias rationes requiratur, tunc notio prior est relatione secundum ordinem, quod aliquid dicitur prius quo ad nos: relatio autem & proprietas, secundum ordinem quo aliquid prius est secundum rem. Si autem relationis, & proprietatis ordinem requiramus, in rebus creatis non est eorum ordinem assignare. Nam aliqua proprietates est relatio, sed non omnis: similiter & aliqua relatio est proprietas: sed non omnis. Si tamen proprietates ab aliquo absoluto sumatur, sic proprietas primum est, eo ordine quo absolutum est prius relatio. In diuinis autem personis oportet, quod relationis ratio rationem proprietatis praecedat. Nam cum proprius sit, quod uni soli cōuenit, ratio proprietatis distinctionem praesupponit. In diuinis autem non potest esse aliquid distinctum, nisi per hoc, quod est ad aliquid, unde relatio, quae est distinctio, in principium in diuinis, secundum rationem prior est proprietate. Sciendum tamen est, quod neque proprietates, neque relatio secundum homines, habent

rationem constituendi personam. Nam cum persona sit rationalis naturae indiuidua substantia, id quod est extra substantiam, personam constituere non potest. Unde in rebus creatis, proprietates & relationes non sunt constituentes, sed magis aduenientes constitutis personis. In diuinis autem ipsa relatio, quae est et proprietates, est diuina essentia & ex hoc habet, quod id quod per eam constitutum est, sit persona: nisi enim paternitas esset diuina essentia, nullatenus hoc nomen patet significationem caret personam: sed solum accidet relationi personae, sicut patet in personis humanis. paternitas ergo in quantum est diuina essentia, constituit hypostasim subsistentem in diuina natura: in quantum vero est relatio, distinguit: in quantum vero est proprietates, cōuenit uni personae; & non alii: in quantum vero est notio, est principium innotescendi personam. Sic ergo secundum ordinem intellectus, primum est, quod sit personam constituens: secundum, quod sit distinctio: tertium quod sit proprietates: quartum quod sit notio.

AD XIII. Dicendum, quod licet filiationis non opponatur relatiue processioni, tamen procedens opponitur relatiue filio, & per hoc processio a filiatione distinguitur.

AD XIV. Dicendum, quod licet Graeci non cōfiteantur spiritum sanctum a filio procedere, cōfiteantur tamen, filium esse aliquo modo principium originis spiritus sancti: quod pater ex hoc, quod dicunt spiritum sanctum a patre esse per filium, & spiritum sanctum esse filium. Nihilominus tamen aliquid implicite contradictionem implicat, quod nihil prohibet ab alio explicite nesciente concedi, & sic aliquis non intelligens potest dicere spiritum sanctum non esse a filio, licet a filio sit distinctus.

AD XV. Dicendum, quod in hoc, quod Damascenus spiritum sanctum esse filium confitetur, dat intelligere, quod origo spiritus sancti aliquo modo sit a filio.

AD XVI. Dicendum, quod spiritus sanctus, & filius dicuntur esse duo riuuli, in quantum procedunt ambo a patre: dicitur tamen & a Graecorum doctoribus, quod filius sit fons spiritus sancti: sed quod spiritus sanctus non est a filio, & idem potest dici de alijs similitudinibus.

Finis questionum de potentia Dei.

QUESTIONES DISPUTATAE. S. THOMAE AQUINATIS.

DE MALO.

QUESTIO I.

De malo in communi.

Et habet quinque articulos.

- ¶ Primo, Enim quaeritur utrum malum sit aliquid.
¶ Secundo, Utrum malum sit in bono.
¶ Tertio, Utrum bonum sit causa mali.
¶ Quarto, Utrum malum conuenienter diuidatur per culpam, & poenam.
¶ Quinto, Quid plus habeat de ratione mali, utrum culpa an poena.

ARTICVLVS PRIMVS.

QUESTIO est de malo, & primo quaeritur, an malum sit aliquid, & ut quod sit. Omne enim creatum aliquid est: sed malum est aliquid creatum, secundum illud Ier. 41. Ego dominus faciens pacem, & creans malum. ergo malum est aliquid.

Quaest. dist. S. Tho. N 3 ¶ 2. Prae.

¶ 3. Præ. Vtrumque cōtrariū est aliquid in natura, quia cōtraria sunt in eodē genere posita: sed malum est cōtrariū bono, sicut illud Eccl. 33. contra bonum malum, ergo malum est aliquid. Sed dicendum, quod malum in abstracto acceptum non est cōtrariū, sed privatio: sed aliquid malum in concreto acceptum est cōtrariū, & est aliquid.

¶ 3. Sed contra, nihil est cōtrariū alteri secundū id in quo eum eo convenit, nigrum enim nō cōtrariatur albo secundum, quod est color: sed secundū id quod subternitur ipsi malo, convenit malū cū bono, ergo sicut illud malū non cōtrariatur bono: sed secundum hoc ipsum, quod est malum, malum ergo in quantum est malū, est aliquid.

¶ 4. Præ. Oppositio forme, & privationis invenitur in reb. naturalib. sed nō dicitur, quod in reb. naturalibus malū cōtrariatur bono, sed solum in moralib. quia malū, & bonū sicut sunt, cōtraria continent sub se virtutē, & vitium, ergo cōtrarietas mali, & boni nō intelligitur sicut in oppositione privationis, & habitus.

¶ 5. Præ. Dionysius & Damasc. dicunt, quod malum sicut tenebra: tenebra autē cōtrariatur lumini, ut dicitur 2. de Ani. ergo & malum cōtrariatur bono, & non solum est eius privatio.

¶ 6. Præ. Aug. dicit, quod illud quod semel est, nūquā totaliter cedit in nō esse. Si ergo aer illuminatur à Sole, illud lumen creatū in aere non totaliter desinit esse: nec potest dici, quod recolligatur in suo principio, ergo remanet in subiecto aliquid eius, quod est sicut dispositio imperfecta, & hoc vocatur tenebra, ergo tenebra est aliquid cōtrariū lumini, & nō privatio sola: & eadem ratio est de malo, & bono. ergo malum non est solum privatio boni: sed cōtrariū.

¶ 7. Præ. Inter privationē, & habitū nō est mediū in susceptibili: sed inter bonū, & malū est aliquid mediū, nec omnia sunt bona, & mala, ut dicitur in predicamentis, ergo bonum, & malum non opponuntur, ut privatioe opposita, sed ut cōtraria, inter quae potest esse mediū, & sic malum aliquid est.

¶ 8. Præ. Omne quod corrumpit, agit: sed malum in quantum malū, corrumpit, ut Dion. dicit 4. cap. de diu. no. ergo malū, in quantum malum, agit. Sed nihil agit, nisi in quantum est aliquid, ergo malum in quantum malum, est aliquid. Sed dicendum, quod corrumpere non est agere: sed defectus actionis.

¶ 9. Sed contra, corruptio est motus, vel mutatio, ergo corrumpere est movere: sed movere est agere, ergo corrumpere est agere.

¶ 10. Præ. Invenitur corruptio naturalis, sicut & generatio, ut dicit Philo. in 5. Physic. sed in omni motu naturali est aliquid per se intentum à natura mouētis, ergo in corruptione est aliquid per se intentum à natura corrumpentis: corrumpere autē est proprium mali, ut Dion. dicit, ergo malum habet aliquam naturā intendentem aliquem finem.

¶ 11. Præ. Quod non est aliquid, nō potest esse genus, quia non ens non sunt species, ut dicit Philo. sed malum est genus: dicitur enim in predicamentis, quod bonum, & malum non sunt in genere: sed sunt genera aliorum, ergo malum est aliquid.

¶ 12. Præ. Quod non est aliquid non potest esse differentia constitutiva alicuius, quia omnis differentia est vnum & ens, ut dicitur in 3. Metaph. sed bonum, & malum sunt differentiae constitutivae virtutis, & vitij, ergo malum est aliquid.

¶ 13. Præ. Illud quod nō est aliquid, nō potest intēdi, & remitti: sed malū intenditur, & remittitur, maius enim malū est homicidium, quam adulteriū. Nec potest dici, quod dicatur maius malum in quantum corrū-

pit plus de bono, quia corruptio boni est effectus mali, causa autem non intenditur, & remittitur effectum: sed e converso, ergo malum est aliquid.

¶ 14. Præ. Omne quod habet esse per positionem in loco, est aliquid: sed malum est inhumane habitum Aug. quod malum suo loco positum commendat bonum. Nec potest dici, quod esse intelligendum de malo ex parte boni in quo est: quia malum commendat bonum secundum oppositionem quam habet ad ipsum, secundum quod opposita iuxta se posita magis elucet, ut dicitur ergo malum in quantum est malum, est aliquid.

¶ 15. Præ. Philo. in 5. Physic. dicit, quod omnis mutatio ex subiecto in subiectum, vel ex subiecto in nō subiectum, vel ex nō subiecto in subiectum, & comminat subiectū quod affirmatione monstratur. Cuius autem aliquis mutatur de bono in malū, nō mutatur de subiecto in nō subiectum, neque de nō subiecto in subiectū, quia hae mutationes sunt generatio, & corruptio, ergo mutatur de subiecto in subiectum, ita ut quod malum sit aliquid affirmatiue certum.

¶ 16. Præ. Philo. dicit in 1. de Gener. quod corruptio est generatio alterius: sed malum in quantum malum, est corruptivum secundum Dion. 4. de Diu. no. ergo malum in quantum malum, est generativum alicuius, & ita oportet quod sit aliquid, quia omne quod generatur, generat ex aliquo.

¶ 17. Præ. Bonū habet rationem appetibilis, quantum est, quod omnia appetunt, ut dicitur in Ethic. & eadem ratione malum habet rationem fugibilem, sed contingit, quod aliquid negativè significatum appetitur naturaliter, & aliquid affirmatiue significatum naturaliter fugitur, sicut omnis naturaliter appetentiam lupi, & appetit eius absentiam, ergo magis bonum est aliquid, quam malum.

¶ 18. Præ. Poena in quantum poena, est iusta, & quod iustum est, bonum poena, in quantum poena, est aliquid bonum: sed poena in quantum poena, est aliquid malum, dicitur enim malum poena, & culpa, ergo aliquid malum in quantum malum, est bonum, sed omne bonum est aliquid, ergo malum in quantum est malum, est aliquid.

¶ 19. Præ. Si bonitas non esset aliquid, nihil est bonum: ergo similiter si malitia non est aliquid, nihil est malum: sed constat multa mala esse, ergo malitia aliquid est. Sed dicendum, quod malum non est ens natura: aut moris: sed ens rationis.

¶ 20. Sed contra est, quod Phil. dicit 6. Meta. quod bonum, & malum sunt in rebus: sed verum dictum sunt in intellectu, ergo malum non est ens rationis tantum: sed est aliquid in rebus naturalibus. Sed contra est, quod August. dicit 11. de Civ. Dei, quod malum non est natura aliqua: sed est ens boni hoc nomen accepit.

¶ 21. Præ. Ioā. 1. dicitur, Omnia per ipsum facta sunt, sed malum non est factum per verbum, ut August. dicit, ergo malum non est aliquid.

¶ 22. Præ. Ibidem subditur, Sine ipso factum est nihil, id est, peccatum, quia peccatum nihil est, nisi in hominibus cum peccant, ut dicitur glo. & eadem ratione quodlibet aliud malū nihil est, ergo malum non est aliquid.

RESPON. Dicendum, quod sicut album, ita & malum dupliciter dicitur, vno enim modo est dicitur album, potest intelligi id quod est albedini subiectum, alio modo album dicitur id, quod est album in quantum est album accidens: & similiter malum vno modo potest intelligi id, quod est subiectū mali, & hoc non est aliquid, alio modo potest intelligi ipsum malū, & hoc non est aliquid.

Dion. de di. no. p. 4. a me dio. Damasc. lib. 2. cap. 4. Lib. 2. c. 6. p. 10. 1. Ex lib. 83. q. quaz. 10. 4.

In post. predicam. ca. dicitur non sit a med. 10. 1.

Ca. 4. p. 4. nō remote a prin.

Li. 5. com. 7. tom. 1.

4. de Di. no. p. 4. nō 10. 6. a prin.

4. phys. c. 6. 5. com. 1. In ca. de opposit. in fi.

Lib. 3. ca. 10. tom. 3.

quid sed est ipsa privatio alicuius particularis boni. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod bonum proprie est aliquid, in quantum est appetibile, nam secundum Phil. in 1. Eth. optime definiunt bonum dicentes, quod bonum est quod omnia appetunt; malum autem dicitur id, quod opponitur bono. unde oportet malum esse id, quod opponitur appetibili in quantum habet: hoc autem impossibile est esse aliquid, quod triplici ratione apparet. Primo quidem, quia appetibile habet rationem finis: ordo autem finium est, sicut & ordo agentium. Quanto enim aliquid agens est superius & uniusversalius, tanto & finis propter quem agit, est uniusversalius bonum: nam omne agens agit propter finem, & propter aliquid bonum, & hoc manifeste apparet in rebus humanis. Nam rector civitatis intendit bonum aliquod particulare, quod est civitas bona: rex autem, qui est illo superior, intendit bonum uniusversale, scilicet totius regni pacem. Cum ergo in causis agentibus, non sit procedere in infinitum, sed oportet devenire ad unum primum, quod est uniusversale causa essendi, oportet et quod etiam sit aliquid uniusversale bonum, in quod omnia bona reducantur. & hoc non potest esse aliud, quam hoc ipsum quod est primum & uniusversale agens; quia cum appetibile moveat appetitum, primum autem movens oportet esse non motum, necesse est primum & uniusversale appetibile esse primum & uniusversale bonum, quod omnia operatur propter appetitum sui ipsi. Sicut ergo quicquid est in rebus, oportet quod proveniat a prima & uniusversali causa essendi: ita quicquid est in rebus, oportet quod proveniat a prima & uniusversali bono. Quod autem proveniat a primo & uniusversali bono, non potest esse nisi bonum particulare tantum: sicut quod proveniat a prima & uniusversali causa essendi, est aliquid particulare ens. Oportet ergo quod est aliquid in rebus, oportet quod sit aliquid particulare bonum, unde non potest secundum id quod est bono opponi, unde relinquatur quod malum secundum quod est malum, non est aliquid in rebus, sed est alicuius particularis boni privatio, alicui particulari bono innata. Secundo hoc idem apparet, quia quicquid est in rebus habet aliquam inclinationem & appetitum alicuius sibi convenientis. Quod autem habet rationem appetibilis, habet rationem boni, quicquid ergo est in rebus, habet convenientiam cum aliquo bono: malum autem in quantum habet, non convenit cum bono: sed opponitur ei. Malum ergo non est aliquid in rebus; sed si malum esset aliqua res, nihil appeteret, nec aliquo appeteretur, & per consequens non haberet aliquam actionem nec aliquam motum: quia nihil agit vel movetur, nisi propter appetitum finis. Tertio idem apparet ex hoc quod ipsum esse, maxime habet rationem appetibilis. Unde videmus quod vni quodque naturaliter appetit conservare suum esse, & refugit destructum suum esse, & eis pro posse resistit. Sic ergo ipsum esse in quantum est appetibile, est bonum. Oportet ergo quod malum, quod uniusversaliter opponitur bono, opponatur etiam ei, quod est esse. Quod autem est oppositum ei quod est esse, non potest esse aliquid. Unde dico quod id quod est malum, non est aliquid: sed id cui accidit esse malum est aliquid, in quantum malum privatur non nisi aliquid particulare bonum: sicut & hoc ipsum quod est esse non est aliquid: sed id cui accidit esse esse, est aliquid.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquid dicitur esse malum dicitur. Vno quidem modo simpliciter, alio vero modo secundum quid. Unde autem dicitur simpliciter malum,

A quod est secundum se malum. Hoc autem est quod privatur aliquo particulari bono, quod est ex debito suae perfectionis: sicut aegritudo est malum animalis, quia privatur equalitate humorum, quae requiritur ad perfectum esse animalis; sed secundum quod dicitur esse malum quod non est malum secundum se: sed alicuius, quia non privatur aliquo bono quod sit de debito suae perfectionis: sed quod est de debito perfectionis alterius rei, sicut in igne est privatio formae aquae, quae non est de debito perfectionis ignis: sed de debito perfectionis aquae. Unde ignis non est secundum se malus: sed est malus aquae. Similiter autem ordo iustitiae habet ad iustitiam privationem particularis boni alicuius peccantis, in quantum ordo iustitiae hoc requirit, ut aliquis peccatis privetur bono quod appetit. Sic ergo poena ipsa est bona simpliciter, sed est mala huic, & hoc malum dicitur Deus creare, pacem autem facere, quia ad poenam non cooperatur appetitus peccantis, ad pacem autem cooperatur appetitus pacem recipientes. Contra re autem est aliquid facere nullo praesupposito, & sic patet quod malum dicitur esse creatum, non in quantum est malum: sed in quantum est simpliciter bonum, & secundum quid malum.

Ad 11. dicendum, quod bonum & malum proprie opponitur ut privatio & habitus: quia ut simpliciter dicitur in commento Predicamentorum, illa proprie dicuntur contraria, quorum utrumque est aliquid secundum naturam, sicut calidum & frigidum, album & nigrum, sed illa quorum unum est secundum naturam, & aliud recessus a natura, non opponuntur proprie ut contraria: sed ut privatio & habitus. Sed duplex est privatio, una quidem quae est in privatione esse, ut mors & cecitas: alia vero quae est in privatione ut aegritudo, quae est via in mortem, & ophthalmia quae est via in cecitatem. & huiusmodi privationes interdum dicuntur contrariae, in quantum adhuc retinent aliquid de eo quod privatur. & hoc modo malum dicitur contrarium, quia non privatur totum bonum: sed aliquid de bono remouetur.

Ad 111. dicendum, quod nisi nigrum aliquid retineret de natura coloris, non posset esse contrarium albo: quia contraria oportet esse in eodem genere licet ergo hoc in quo convenit album cum nigro, non sufficiat ad rationem contrarietatis, tamen sine hoc contrarietas esse non potest. Similiter licet id, in quo convenit malum cum bono, non sufficiat ad rationem contrarietatis: tamen sine hoc contrarietas esse non potest.

Ad 1111. dicendum, quod deo in moralibus magis quam in naturalibus, malum contrarium bono dicitur, quia moralia ex voluntate dependent, voluntatis autem obiectum est bonum & malum. Omnis autem actus denominatur & speciem recipit ab obiecto. Sic ergo actus voluntatis in quantum fertur in malum recipit rationem & nomen mali, & hoc malum contrariae proprie bono. & haec contrarietas ex actibus, in habitus transit, in quantum actus & habitus simulantur.

Ad v. dicendum, quod tenebra non est contrarium lumini, sed privatio: sed Aristoteles frequenter utitur nomine contrarii pro privatione, quia ipse dicit, quod privatio quodammodo est contrarium, & quod prima contrarietas est privatio & forma.

Ad vi. dicendum, quod adveniente tenebra nihil remanet de lumine: sed remanet totum potentia ad lumen, quae non est aliquid tenebrae, sed subiectum eius. Sic enim antequam illuminaretur, erat solum in potentia ad lumen. Nec proprie loquendo lumen est, aut fit, aut corrumpitur: sed aer illuminatus esse, aut fieri, aut corrumpi dicitur secundum lumen.

Vide in post predicamē. in c. de op. positis.

AD SEPTIMUM dicendum, quod sicut Simplicius dicit in commento predicamentorum, inter malum & bonum, secundum quod in moribus accipitur, inuenitur aliquid medium; sicut actus indifferens est medium inter actum vitiosum & virtuosum.

AD OCTAVUM dicendum, quod malum abstracte accipiendo, id est, hoc ipsum quod est malum, dicitur corrumpere, non quidem active, sed formaliter, in quantum est ipsa corruptio boni, sicut & cecitas dicitur corrumpere visum, in quantum est ipsa visus corruptio seu privatio; sed id quod est malum, si sit quidem malum simpliciter, id est, secundum seipsum, sic quidem corrumpit, id est, corruptum ducit in actum & effectum, non agendo; sed deagendo, id est, per defectum active virtutis: sicut seque indigestum de facit in generando, & producit partum monstruosum, qui est corruptio naturalis ordinis. Sed id quod non est simpliciter & secundum se malum, secundum virtutem actiuam, perfectam corruptionem facit, non simpliciter; sed alicuius.

AD NONVM dicendum, quod corrumpere formaliter non est mouere, nec agere, sed corruptum esse: corrumpere autem active est mouere & agere ita, quod quicquid est ibi de actione vel motione, pertinet ad virtutem boni: quod autem est ibi defectu, pertinet ad malum qualitercumque accipitur. Si cut quicquid est in claudicatione de motu, est ex virtute gressiva, defectus autem rectitudinis est ex tibi curvitate, & ignis generat ignem in quantum habet talem formam: corrumpit tamen aquam, in quantum hinc forme adiungitur talis privatio.

AD DECIMUM dicendum, quod corruptio que est ab eo quod est malum simpliciter, & in seipsum, non potest esse naturalis, sed magis est casus a natura; sed corruptio que est ab eo quod est malum alicui, potest esse secundum naturam, sicut quod ignis corrumpit aquam, & tunc id quod intendit, est bonum simpliciter: forma ignis. Quod autem intenditur principaliter est esse ignis generati, & secundario non esse aquae, in quantum ad esse ignis requiritur.

AD VDECIMUM dicendum, quod verbum illud Philo. difficultatem habet: quia si malum, & bonum non sunt in genere, sed sunt genera, cassatur. id est, predicamentorum dis. & ideo ut Simplicius dicit in commento predicamentorum, quidam soluentes dixerunt quod verbum Philo. sic est intelligendum, quod bonum & malum sunt genera contrariorum: id est, virtutis & vitij, non tamen sunt in genere contrarii: sed in qualitate. Sed expositio hanc non videtur conueniens, quia istud tertium membrum non differt a primo quod ponitur. Quod quidam contraria sunt in uno genere, unde Porphyrius dixit quod contrariorum quidam sunt vniuoca, & ista sunt vel in vno genere proximo, ut album & nigrum, in genere coloris, quod est primum membrum diuisionis ab Aristotele positum: vel in contrariis generibus proximis, sicut castitas & impudicitia que sunt sub virtute & vitio, quod est secundum membrum: quedam vero sunt æquituoca, sicut bonum quod circū oia genera, sicut & ens, & similiter malum, & id bonum & malum dixit non esse nec in vno genere, nec in pluribus, sed ipsa esse genera, prout genus dici potest id quod genera transcendit, sicut ens & vniu. Simplicius vero ponit duas alias solutiones; quarum una est, quod bonum & malum dicuntur genera contrariorum, in quantum vnum contrariorum est defectiuum respectu alterius, sicut nigrum respectu albi, & amarum respectu dulcis, & sic omnia contraria quodammodo reducuntur ad bonum & malum, prout omnis defectus pertinet ad rationem mali. vñ

Vide in post predicamē. in c. de op. positis.

In post predicamē. in c. de op. positis.

Lit. com. 55. tom. 2.

F & in 1. Phys. dicitur quod semper contraria comparantur ad invicem, ut melius & per. Alia solutio est quod Ari. dixit hoc secundum opinionem Pythagorae, qui posuit duos ordines rerum: quorum vnus comprehenditur sub bono, & alius sub malo. multum est etiam in logica vitium exemplis, non veris secundum opinionem propriam: sed probabilibus secundum opinionem, & sic patet secundum predicta, quod non oportet ponere quod malum est aliquid.

AD XI. dicendum, quod bonum & malum non sunt differentia, nisi in moralibus in quibus malum potest esse aliquid dicitur, secundum quod ipse actus voluntatis de omnino malus a uolito: licet & ipse actus malum non possit esse uolito nisi sub ratione boni.

AD XII. dicendum, quod vniuersum quod est magis malum altero, non per accessum ad aliquid sumitur malum, vel per participationem diuersam alicuius materiae, sicut dicitur aliquid magis vel minus album secundum diuersam participationem albedinis: sed dicitur aliquid magis vel minus malum secundum quod magis vel minus priuatur de bono, non quidem effectiue: sed formaliter. homicidium, n. dicitur magis peccatum quam adulterium, non quia magis corrumpit bonum naturale animæ: sed quia magis remouet bonitatem ipsius actus. plus autem contrariatur charitati bono, quo debet informari actus sumptus, homicidium, quam adulterium.

AD XIII. dicendum, quod nihil prohibet malum habere loci positionem secundum id, quod in eo de bono retinetur, & quod commendat bonum in oppositione in quantum est malum.

AD XV. dicendum, quod subiectum quod est in affirmatione monstratum, non solum est contrarium, sed et priuatio. Dicitur n. Philo. ibidem, quod aliqua priuatio affirmatiue monstratur, ut nudum, & preterea nihil prohibet dicere mutationem de bono in malum quod est corruptionem esse, ut sic possit dici mutatio de subiecto in non subiectum; cum tamen habet de bonitate virtutis in malitiam mutatur, est motus de qualitate in equalitatem, ut patet per prius.

AD XVI. dicendum, quod sicut Dion. soluitur, malum est corruptiuum in quantum est malum, generatum autem non est in quantum malum, sed in quantum retinet aliquid de bono.

AD XVII. dicendum, quod non esse numerum appetitur, nisi in quantum per aliquod non esse conueniatur proprium esse: sicut ouis absentia lupi appetit per conseruationem proprie vite. Nec presentia lupi refugit, nisi in quantum est sua vite corruptiua. Ex quo patet quod ens appetitur per seipsum fugiatur autem per accidens, non ens autem fugiatur per se & appetitur per accidens. & ideo bonum in quantum bonum, est aliquid: malum autem in quantum malum, est priuatio.

AD XVIII. dicendum, quod poena in quantum poena, est malum alicuius in quantum est iusta, est bonum simpliciter. Nihil autem prohibet id quod est bonum simpliciter, esse malum alicuius: sicut in materia ignis est bonum simpliciter, sed est malum appetitum.

AD XIX. dicendum, quod ens dicitur dupliciter. Vno modo secundum quod significat materiam, & generum: & sic neque malum, neque aliquid priuatio est eius: neque aliquid alio modo secundum quod responderetur ad questionem, an est, & sic malum est, sicut & cecitas est; non tamen malum est aliquid, quia esse aliquid non solum significat, sed responderetur ad questionem an est: sed etiam quod responderetur ad questionem quid est.

AD VICESIMUM dicendum, quod malum quidem est in rebus: sed privatio, non autem ut aliquid reale: sed in ratione est ut aliquid intellectum. & id potest dici, quod malum est ens rationis, & non rei, quia in intellectu est aliquid, non autem in re. & hoc ipsum quod est esse intellectum secundum quod aliquid dicitur ens rationis, est bonum. bonum enim est aliquid intelligi.

ARTICULVS II.

Utrum malum sit in bono.

SECUNDO quaeritur utrum malum sit in bono. & videtur quod non. Dicitur enim Dionysius 4. c. de Diuino. quod malum neque est existens neque in existentibus. & hoc probatur per hoc, quod omne existens est bonum. Malum autem non est in bono, ergo non est in existente. & sic videtur quodam manifesto vti, quod malum non sit in bono. Sed dicendum, quod malum est in existente, & in bono non in quantum est existens vel bonum: sed in quantum est deficiens.

¶ 2 Sed contra, omnis defectus pertinet ad rationem mali. si ergo malum est in existente in quantum est deficiens, malum est in existente in quantum existens est malum. Malum ergo aliquid presupponitur in existente ad hoc, quod possit esse subiectum mali: & redibit quod de illo malo quod sit eius subiectum. & si existens in quantum est deficiens, est eis subiectum, oportebit presupponere aliquid aliud malum, & sic in infinitum peccet. Standum est ergo in primo, vti scilicet malum est in existente, sit in eo, non in quantum est deficiens: sed in quantum est existens, quod est contra Dionysium.

¶ 3 Praet. Malum & bonum sunt opposita: sed vni oppositorum non est in alio, sicut frigidum non est in igne, ergo malum non est in bono. Sed dicitur, quod malum non est in bono sibi opposito; sed in alio.

¶ 4 Sed contra, omne illud quod conuenit multis, conuenit eis per unam naturam: sed bonum conuenit multis, similiter & malum, ergo per unam naturam eodem bonum conuenit omnibus bonis, & malum omnibus malis: sed malum eodem acceptum, oppositum est bono, ergo malum quodlibet opponitur cuiuslibet bono. & sic si aliquid malum est in aliquo bono, sequitur quod oppositum sit in suo opposito.

¶ 5 Praet. Aug. dicit in Ench. quod in hoc quod malum est in bono, fallit dialecticorum regula, quae dicit quod contraria simul esse non possunt: non autem falleret si malum non esset in bono sibi opposito, ergo ex hoc quod malum est in bono, sequitur quod oppositum sit in opposito, quod omnino esse non potest: quia omnia opposita includunt in se contradictionem, contradictoria autem simul esse non possunt. Non ergo malum est in bono.

¶ 6 Praet. Omne quod inest alicui, aut causatur ex subiecto, sicut accidens naturale, ut calor ex igne: aut ex aliquo exteriori agente, sicut calor aquae ex igne, quod est accidens innaturale. Si ergo malum sit in bono, aut causatur ex bono, aut ab aliquo alio: sed non ex bono, quia bonum non potest esse causa mali, sicut illud Matthaei 7. Non potest arbor bona fructus malos facere. Nec iterum causatur ab aliquo alio, quia & hoc vel est malum, vel est eodem principium mali & boni: sed non potest esse malum non causatum ex bono causa mali quod est in bono, quia sic sequeretur quod non omnis binarius haberet ante se unitatem. Nec iterum potest esse, quod sit unum eodem principium boni & mali; quia idem secundum idem non facit diuersa & difformia, ergo nullo modo malum potest esse in bono.

¶ 7 Praet. Nullum accidens diminuit, vel corrumpit subiectum in quo est: sed malum diminuit, vel corrumpit bonum, ergo malum non est in bono.

¶ 8 Praet. Sicut bonum respicit actum, ita malum e contrario respicit potentiam: vnde malum non inuenitur, nisi in his quae sunt in potentia, ut dicitur in 9. Metaph. sed malum est in potentia, sicut & quilibet privatio. non ergo malum est in bono; sed in malo.

¶ 9 Praet. Bonum & finis sunt idem, ut dicitur in 5. Metaph. & in 2. Physic. Forma autem & finis incidunt in idem, ut dicitur in 2. Physic. sed privatio formae substantialis excludit formam a materia, ergo non relinquit aliquid bonum. Cum ergo privatio sit in materia & habeat rationem mali, videtur quod non omne malum sit in bono.

¶ 10 Praet. Quanto aliquid subiectum perfectius est, tanto & accides magis in eo inuenitur: sicut quanto ignis perfectior est, tanto magis est calidus. si ergo malum sit in bono sicut in subiecto, sequeretur quod quanto bonum perfectius est, tanto magis sit ibi malum, quod est impossibile.

¶ 11 Praet. Omne subiectum est conseruatum a accidentibus: sed malum non conseruatur a bono, sicut in subiecto, sed magis destruitur, ergo malum non est in bono sicut in subiecto.

¶ 12 Praet. Omne accidens denominat suum subiectum, si ergo malum sit in bono, denominabit bonum: & ita sequeretur quod bonum sit malum, quod est contra id quod dicitur in 1. 3. Vch qui dicitur bonum malum.

¶ 13 Praet. Quod non est ens, non est in aliquo: sed malum non est ens, ergo non est in bono.

¶ 14 Praet. Sicut defectus est de ratione mali, ita perfectio est de ratione boni: sed malum non est in aliquo perfecto, cum sit corruptio, ergo malum non est in bono.

¶ 15 Praet. Bonum est quod omnia appetunt: sed id quod est subiectum malo, non est appetibile: uiuere enim in miseris nullus appetit, ut dicitur in 9. Ethic. ergo id quod est subiectum mali, non est bonum.

¶ 16 Praet. Nihil nocet nisi suo opposito, si ergo malum non sit in bono sibi opposito, sed in quodam alio bono, non nocebit ei, & sic non habebit rationem mali: quia intentum est malum in quantum nocet bono, ut Aug. dicit in Ench. & in 1. h. de Natura boni. In malo autem sibi opposito esse non potest, ergo in nullo bono est malum.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in Ench. quod malum, nisi in bono, esse non potest.

¶ 2 Praet. Malum est privatio boni, ut Aug. dicit: sed privatio determinat sibi subiectum, est enim negatio in subiecto, ut dicitur in 4. Metaph. ergo malum determinat sibi subiectum, sed omne subiectum cum sit existens, est bonum, quia bonum & ens conuertuntur, ergo malum est in bono.

RESPON. Dicendum, quod malum non potest esse nisi in bono. Ad cuius euidenciam sciendum est, quod de bono dupliciter contingit loqui, uno modo de bono absolute: alio modo secundum quod dicitur bonum hoc, ut bonus homo, aut bonus oculus. Loquendo ergo de bono absolute, bonum habet amplissimam extensionem, etiam amplio rem quam ens, ut Platonice placuit. Cum enim bonum sit id quod est appetibile, id quod est secundum se appetibile, est secundum se bonum, hoc autem est finis; sed quia ex hoc appetimus finem, sequitur quod appetamus ea quae in finem ordinantur, consequens est, ut ea quae ordinantur in finem ex hoc ipso, quod in finem uel bonum ordinantur, boni rationem obtineant: unde utilia sub diuisione boni comprehenduntur. Omne autem quod est in potentia ad bonum, ex hoc ipso quod est in potentia ad bonum habet

lib. 9. com. 22. tom. 2.

5. Metaph. 65. 3. co. 1. 1. lib. physic. co. 31. tom. 2. lib. 2. com. 70. tom. 2.

Ench. ca. 22. tom. 3. De natura boni. co. 6. tom. 6. 2. ench. ca. 14. tom. 3. Ench. ca. 11. tom. 3.

lib. 4. com. 4. tom. 2.

Vide 1. q. 48. 21. 3. & 2. di. 34. ar. 4. & 3. contra 6. 11.